

ИКОНОМИЧЕСКО ОБСЛЕДВАНЕ НА ФИРМИ ЧРЕЗ ПУБЛИЧНО ДОСТЪПНА ИНФОРМАЦИЯ И РЕГИСТРИ

Орлин Колев, Гергана Кирилова

okolev@abv.bg, g.kirilova@mail.bg

*ВТУ “Тодор Каблешков”, гр. София, пощенски код 1574, ул. „Гео Милев” №158
БЪЛГАРИЯ*

Ключови думи: *Публичен регистър, база данни, търговски регистър, фирмено разузнаване, вътрешна фирмена задлъжнялост, икономическа и юридическа свързаност*

Резюме: *Сключването на търговска сделка между стопанските организации съдържа определени рискове. Некоректността и неспазването на бизнес договорките може да доведе до сериозни сътресения за бизнес организацията, в това число и фалит. Изхождайки от максимата «Информиран, означава въоръжен», основната цел на настоящия доклад е да систематизира и класифицира публично достъпните информационни източници, чрез които може да се проследи бизнес развитието, икономическата и юридическа свързаност и коректността на нови бизнес партньори, както и да се проследи текущото икономическо състояние на настоящите делови контрагенти.*

Икономическата криза се отразява и в бизнес поведението и етика на професионалните търговци. От една страна, през този период вероятността да се попадне на некоректен бизнес партньор е много по - висока, от друга страна, търсенето на нови пазарни сегменти, ниши и партньори спомага и гарантира за успешно оцеляване в настоящата бизнес среда.

С развитието на интернет технологиите и електронното правителство много държавни и частни институции събират, обобщават и систематизират икономическа и друга информация, която, анализирана по подходящ начин, може да спомогне при подбора на потенциални бизнес партньори – клиенти и доставчици. Създадените електронни публични регистри помагат на обществото за прецизиране и подбор на деловите партньори.

Като водещ публичен информационен регистър може да се посочи Търговският регистър на Агенцията по Вписванията към Министерство на Правосъдието. В този регистър се събира и съхранява електронна база данни за всички стопански организации, пререгистрирани по Закона за Търговския Регистър. Информационната система на търговския регистър е компютърен масив от фирмени данни, който се характеризира със своята единност и централизираност. Основното предимство е безплатният непрекъснат денонощен информационен достъп до електронното досие на потенциалните делови партньори.

Национална Агенция по Приходите /НАП/, Комисия за защита на личните данни /КЗЛД/, Българска Народна Банка /БНБ/, Министерство на вътрешните работи /МВР/, Българска Фондова Бурса /БФБ/ и други организират, събират и поддържат електронни публични информационни регистри. Данните от тези регистри са подходящ източник за класифицирането на потенциалните и настоящи делови клиенти и доставчици.

Публичните регистри условно могат да се класифицират на безплатни публични регистри и платени публични регистри, за чийто достъп потребителят следва да е абониран и заплаща определена сума.

В зависимост от институционалния сектор, анализираната организация може да се разгледа и систематизира от различни електронни публични регистри. Като цяло за банкови, финансови и публични компании информационната достъпност е по – висока, отколкото за непублични компании.

Основната цел на доклада е да разгледа и систематизира публично достъпните информационни източници и регистри и по подходящ начин да анализира и селектира нужната информация за икономическо обследване на потенциалните и настоящите търговски контрагенти.

ВЪВЕДЕНИЕ

Икономическото обследване на фирми е синоним на фирмено разузнаване и има различни характеристики и подходи. В силно конкурентна среда, информираността за бизнес партньорите и/или конкурентите предоставя едно изключително предимство спрямо тях. Освен класически познатите форми на фирмено разузнаване, с развитието на интернет технологиите, въвеждането на цифровизация и електронно правителство, източниците на информация се превръщат в едно достъпно средство, чрез което е възможно да се проучи бизнес потенциала на нашите партньори, клиенти, доставчици и конкуренти. Под класически форми на фирмено разузнаване може да се приемат активни действия от типа на маркетингови проучвания, проучване под формата «таен клиент», продуктово проучване и анализ и други свързани със спецификата на анализираното дружество.

Целта на настоящия доклад е да систематизира и да предложи подход за извличане и обработване на информация от публично достъпни електронни източници.

Същественият елемент във фирменото разузнаване е правилното анализиране на събраната информация и извеждане на коректни изводи от този анализ. Интернет пространството като силно информационно средство може да съдържа некоректна информация, злонамерено публикувана или поради някаква грешка, може да създаде грешна представа при анализ на резултатите от фирменото разузнаване. Един от вариантите за избягване на тази проблемна област е сверяването на получената информация от няколко източника, в това число и държавните публични регистри. Още с приемането на Търговския закон е въведено правото на достъп и информираност до търговските регистри¹, но без процеса на цифровизация на търговския регистър, това право беше трудно осъществимо и силно ресурсно и териториално ограничено. С влизането в сила на 01 януари 2008г. на Закона за търговския регистър, се урежда достъпът до търговския регистър, който е публичен, свободен и безплатен.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Едно от характерните предимства при извършването на електронното икономическо обследване на фирми е възможността за съставяне на становище от разстояние, постоянен денонощен достъп до регистрите, условна анонимност и дискретност при извършване на фирменото разузнаване.

За да може търсенето в публичните регистри да е ефективно, то трябва да се извършва на базата на ясни характеризиращи параметри, например търсене по единен идентификационен код на Булстат, единен граждански номер. Търсенето по или част от наименования или име невинаги е успешно и коректно поради съвпадения и честа повтаряемост.

Публичните регистри и източници могат условно да се класифицират по следния начин:

- **без регистрация за достъп до регистри и източници, неплатени** – като такива може да се определят електронната база данни на Търговския регистър на Агенцията по

¹ Вж. Търговски закон /обнародван Държавен вестник, брой 48 от 18 юни 1991г/ чл.5 Всеки има право да преглежда търговския регистър и документите, въз основа на които са извършени вписванията, както и да получи преписи от тях.

вписванията към Министерство на правосъдието /към настоящия момент/², входящ регистър на фирмените състави воден от Софийски градски съд е-услугите със свободен достъп на Националната агенция по приходите /Регистър на фирмите регистрирани по Закона за данък добавена стойност и достъпа за извършване на здравноосигурителни справки/, публичния регистър на Патентното ведомство на Република България, електронния регистър на администраторите на лични данни поддържан от Комисията за защита на личните данни, Регистър за валидност на българските лични документи, поддържан от Министерство на вътрешните работи, публичния регистър на подадените декларации по чл.15 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, регистър на делата по несъстоятелност, регистри и данни за публични дружества, поддържан от Българска фондова борса, браншови и отраслови регистри, фирмени сайтове и други.

- **с регистрация за достъп до регистри и източници, неплатени** – това са регистри за които следва да се направи безплатна регистрация, за да се получи достъп до тях. Например Регистър на обществените поръчки, воден от Агенцията по обществени поръчки, Микроинвест Валидатор и други

- **с регистрация за достъп до регистри и източници, с годишна такса, независимо от броя на направени справки и корекции**– например уеб базираният програмен продукт Апис регистър + и други.

- **с регистрация за достъп до регистри и източници, с заплащане на брой справки** – Регистър на БУЛСТАТ, Икар – кадастър и имотен регистър на България, Информационна система за българските предприятия, поддържан от «Борсова информационна компания Капиталов Пазар» ЕООД, Информационна система «ДАКСИ Глобал» и други.

- **с регистрация и ограничен достъп** – Регистър на Централния Кредитен регистър към Българска народна банка, персонални справки в Регистър на длъжниците към камарата на Частните съдебни изпълнители, персонални справки в електронните регистри на НОИ.

Големият брой източници на публично достъпна информация създава нуждата за организиране и последователност в търсенето. Подходящият алгоритъм на търсене е предпоставка за създаване на правилна оценка при изготвяне на анализ чрез публично достъпните източници. В настоящия доклад, без да имаме претенции за всеобхватност и изчерпателност, ще създадем модел и алгоритъм за търсене в публично достъпните регистри.

1. Проверка за коректност на числов низ ЕИК на БУЛСТАТ, ЕГН, Валидност на документ за самоличност и други. Проверката на ЕИК на БУЛСТАТ може да се извърши на интернет сайта на Регистър Булстат < <http://bulstat.registryagency.bg/search/index.htm>>, проверката на ЕГН може да се извърши на сайта на Главна Дирекция Гражданска регистрация и административно обслужване < <http://www.grao.bg/esgraon.html>> и данните могат да се верифицират чрез програмен продукт Микроинвест Валидатор. Наличието на коректен числов низ ни позволява по лесно търсене в публичните бази данни. Проверката за валидност на документ за самоличност може да се извърши на <<http://nbds.mvr.bg/bds7/web.nsf/tVerification>> и ще ограничи възможността за сключване на търговски взаимоотношения с нелегитимен представител.

2. Проверка на регистрационни данни, историческо проследяване на фирмено развитие – този вид проверка е осъществим чрез сайта на Търговския регистър на Агенцията по Вписванията към Министерство на правосъдието <<http://brra.bg>>, за дружествата пререгистриран по Закона за търговския регистър. При непререгистрираните компании проверка може да се направи на място или на сайта на окръжния съд по регистрация, ако поддържа публичен електронен регистър, например Софийски градски съд <http://195.34.105.130:81/firm_register/index.php>. Булстат регистъра е достъпен на <<http://bulstat.registryagency.bg>>. Регистрация по Закона за Данък добавена стойност е

² С промените в Закона за търговския регистър, влизащи в сила от 01 януари 2012г., достъпът до делото на търговеца ще бъде осигурен само с регистриран достъп

проследима на <<https://inetdec.nra.bg/pls/pub/home.html#/selectService:6,8,rep.Vatquery.home>> и <http://ec.europa.eu/taxation_customs/vies/viesquer.do>. Проверка на получените резултати може да се извърши чрез информационните системи на Апис регистър + <<http://apis.bg/bg>> или Дакси Глобал <<http://www.daxy.com/cgi-bin/page.py?ind=products1#fi>>, «Борсова информационна компания Капиталов Пазар» ЕООД <<http://beis.bia-bg.com/index.php?p=searchbeis>>.

3. Предмет на дейност, сфера на бизнес развитие – фирмен сайт, браншови сайтове, интернет портали и търсачки, Търговския регистър на Агенцията по Вписванията към Министерство на правосъдието. В зависимост от основния сектор за бизнес развитие, болшинството компании подлежат на различен вид режими на работа – уведомителен, регистрационен или лицензионен. Оповестяването на компаниите е публично и достъпът до тези регистри е свободен. Икономическата логика е, че в случай на търговски взаимоотношения с дадено лице да проверите неговата правоспособност за опериране на този пазар и в сектора в който декларира, че има право да сключва сделки. Като такива публични регистри могат да се посочат регистъра на лицензираните железопътни превозвачи поддържан от Изпълнителна агенция Железопътна администрация <<http://www.iaja.government.bg/IAJI/wwwF/WRAEA.nsf/subcontents.htm?ReadForm&cat=4379CC6F20EA344D002573A70057D20B&subcat=2C6A6E78FBF902FCC22576D300427F6D>>, Регистри водени от Изпълнителна агенция Автомобилна администрация в т.ч. на дирекция „пътни превозни средства и водачи” /регистър на лицата, получили разрешение по реда на Наредба №32 за периодични прегледи за проверка на техническа изправност на пътните превозни средства, Списък на лицата извършващи монтаж и настройка на устройства за ограничение на скоростта, списък на определените и нотифицирани технически служби за одобряване типа на нови превозни средства и индивидуално одобряване на нови превозни средства/ и дирекция „Автомобилни превози и международна дейност” /валидни международни лицензи за превоз на товари, валидни международни лицензи за превоз на пътници, валидни вътрешни лицензи за превоз на товари и валидни вътрешни лицензи за превоз на пътници/ <<http://www.rta.government.bg/registri.html>> и други. Наличието на сключени договори за обществени поръчки може да се проследи в регистъра воден от Агенцията по обществени поръчки <<http://www.aop.bg>>.

4. Проверка на финансово състояние и собственост – това е едно от най - съществените проверки. Коректността и бизнес етиката е в огледално отношение с финансовото състояние и притежаваната собственост. Източник на информация са фирменните досиета на Търговския регистър на Агенцията по Вписванията към Министерство на правосъдието. За публичните дружества, сайтът на Българска фондова борса съдържа изчерпателна финансова информация <<http://www.bse-sofia.bg/?page=FinancialReportsOfIssuers>>. За регистрираните търговски марки проверка може да се извърши в интернет сайта на Патентното ведомство на Република България <http://212.122.185.80:8080/bpo_online/rd?login_now=1&page=split&searchMode=on&or d=0&dir=A&subCmd=Trademarks>. Имотното състояние е достъпно в ИКАР Кадастър и имотен регистър на България <<http://www.icadastre.bg/index.aspx?ReturnUrl=%2f>>. Регистърът на делата по несъстоятелност <<http://bankruptcy.justice.government.bg/SDC/SeekCase.aspx>>, Дебтнет <<http://www.debnet.bg/aboutus.php>> и Регистърът на частните съдия изпълнители в Република България <<https://www.registry.bcpea.org>> са също източници с богата информационна база от данни за коректност на доставчици, клиенти или конкуренция.

5. Проверка на човешкия ресурс в предприятието – наличието на служители, които са регистрирани по българското законодателство е показател за фирменна култура и отговорно отношение. В тази група на източници може се включи електронният регистър на Комисията за защита на личните данни, достъпен на <https://212.122.176.6:8081/CPDP_ERALD/pages/publicRegisters/confirmedPublicRegisterList.faces>, публичният регистър на подадените декларации по чл.15 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, поддържан от Изпълнителна агенция «Главна инспекция по труда» <<http://212.122.187.211/index.php>>. Здравноосигурителният статус на съдружниците, управителите може да бъде проверен на база на ЕГН в сайта на Национална агенция по приходите на адрес <<https://inetdec.nra.bg/pls/pub/home.html#/selectService:6,2,rep.HealthStatus.home>>.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Достъпът до публичните информационни масиви, обработени и анализирани по подходящ начин са богат източник на информация. Правилно анализираните данни могат да покажат коректността, бизнес поведението, финансовото и имотно състояние на проучваните обекти. С развитието на технологиите се развива и достъпът до публично достъпна информация. Въпреки предимствата на дистанционния достъп, информацията съдържа в публичното пространство може да е подвеждаща и некоректна. Препоръчително е данните да се потвърждават и верифицират от два независими един от друг източника.

ECONOMIC INVESTIGATION OF COMPANIES BY PUBLIC ACCESSIBLE INFORMATION AND REGISTRIES

Orlin Kolev, Gergana Kirilova

Todor Kableshkov University of Transport, Sofia, 158 Geo Milev Str.
BULGARIA

Keywords: *Public register, data-base, trade register, company intelligence, inner company indebtedness, economic and legal coherence*

Abstract: *Making a deal between the business organizations contains certain risks. The non-correctness and non-observing of the business treatment agreements could bring about to serious shakings for business company, as well as bankruptcy. As we proceed from the maxim “Informed does mean armed”, the basic aim in this paper is to make into a system and classify the public accessible information sources, by which the business development, economic and legal coherence and the new business partners correctness could be followed, as well as the current economic condition of the present business contractors.*

The economic crisis is reflected in the professional merchants’ business behaviour and ethics too. On the one hand in this period the probability a non – correct business partner to be found is very bigger, on the other hand the searching of new marketing segments, niche and partners contributes and gives guarantees for successful surviving in the now – days business surroundings.

With development of the internet technologies and the electronic government many public and private institutions collect, generalize and systematize economic and other information that if be analyzed in a suitable manner, could help in selection of future business partners – clients and suppliers. Created new public registries help to the society to select and precise the business partners.

As a lead public information register could be pointed the Trade register to the Registry Agency to Ministry of Justice. In this register an electronic data – base is collected and kept for all business organizations, reregistered on the Law for the Trade Register. The information system of the Trade Register is a computer massif of companies data, that is characterized with its unity and centralization. The main advantage is the free never – ending diurnal information access to the future business partners’ electronic folder.

The public registers could be classified provisionally as free public registers and paid public registers, for whose success the user have to be subscribed and paid certain sum.

Depending the institutional sector, analyzed organization could be examined and systematized in various electronic public registers. At large, information success for bank, financial and public companies is more expensive than non – public companies.

The basic aim in the paper is examining and systematizing the public accessible information sources and registers, and the necessary information for economic investigation of the potential and present business contractors, in a suitable way.